



Hyvinvointialueiden rooli työllisyyden edistämisessä ja työkyvyn tukemisessa

Hyviä käytäntöjä ja suosituksia

Jarno Karjalainen

28.8.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Työkykyohjelma

- Työkykyohjelmassa tuotiin työkyvyn tukea osaksi sosiaali- ja terveyskeskuksia, lisättiin tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vahvistettiin ammattilaisten ja asiantuntijoiden työkykyosaamista. Työkykyohjelmassa tehtiin arviointitutkimus hankkeissa tehtyjen interventioiden vaikutuksista sekä palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisesta.
- Osana ohjelmaa sosiaali- ja terveysministeriö rahoitti 22 valtionavustushanketta, jotka toteuttivat kahta toimenpidekokonaisuutta vuosina 2020-2022: työkyvyn tuki osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusta ja tuetun työllistymisen menetelmät.
- THL ja TTL tukivat hankkeita ja osallistuivat valtakunnalliseen valmistelu- ja arviointityöhön.

Sosiaalihuollon työllistymistä tukevan palvelukokonaisuuden selkiyttäminen

Yksi Työkykyohjelman iso tavoite oli selkiyttää sosiaalihuollon työllistymistä tukevaa palvelukokonaisuutta

- Sosiaalihuollon mielenterveys- ja päihdetyö, vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta, kuntouttava työtoiminta, vammaisten henkilöiden työtoiminta, kehitysvammaisten työtoiminta ja työhönvalmennus, sosiaalinen kuntoutus
- Omatyöntekijän rooli
- Rakenteet ja toimintamallit, jolla asiakkaat ohjautuvat oikeisiin palveluihin.
- Sosiaalihuollon työllistymistä tukevan palvelukokonaisuuden selkiyttäminen ja yhteensovittaminen TE-palveluiden, Kelan palveluiden ja kunnan työllisyyspalveluiden kanssa.
- Sosiaalihuollon, Kelan kuntoutuspalvelujen, TE-palvelujen, kunnan työllisyyspalvelujen, työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun ja ohjaamojen yhdyspintojen ja työnjaon selkeyttäminen
- Työnantajayhteistyön toteuttamisesta sopiminen TE-toimiston, kunnan työllisyyspalvelujen ja sosiaalihuollon kesken.

Sosiaalihuollon työllistymistä tukevan palvelukokonaisuuden selkiyttäminen

- Sosiaalihuollon palvelut, työkäytännöt ja ammattilaisten roolit osana työkyvyn ja työllistymisen tukea ovat olleet hyvin erilaisia alueista riippuen.
- THL:ssä toimi työryhmä, joka selvitti sosiaalihuollon roolia työllisyyden edistämisessä ja sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtäviä työikäisten monialaisissa palveluissa.
- Työryhmän tavoitteena oli linjata suosituksia sosiaalihuollon ammattihenkilöiden roolista työllistymistä edistävissä sosiaalihuollon palveluissa ja osana moniammatillisia yhteistyörakenteita.
- Työryhmässä oli mukana eri yhteistyöalueilta sosiaalihuollon asiantuntijoita, jotka ovat jakaneet omien alueidensa käytäntöjä julkaisuun sekä pohtineet yhdessä suosituksia.
- Koska palvelujärjestelmä ei systemaattisesti tue yksilöiden työllistymistä, osatyökykyisissä ja vammaisissa henkilöissä oleva potentiaali tehdä työtä jää hyödyntämättä.
- Osatyökykyisten henkilöiden heikosta työllistymisestä aiheutuvan toteutumattoman työpanoksen arvioidaan olevan yli miljardi euroa vuodessa.
- Mikäli työtön tarvitsee monialaista tukea työllistyäkseen, silloin todennäköisesti tarvitaan myös sosiaalihuollon osaamista.

Sosiaalihuollon työllistymistä tukevan palvelukokonaisuuden selkiyttäminen

- Työttömät sosiaalihuollon asiakkaat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, ja monilla heistä on potentiaalia työelämään ja halu työllistyä. Sen vuoksi tuen tarpeen tunnistaminen ja ohjausrakenteet suoraan työelämään ovat ensiarvoisen tärkeitä.
- Ihanteellista olisi, että ei tarvittaisi enää palvelusta toiseen siirtymiä, vaan kaikilla työtä haluavilla tulisi olla mahdollisuus päästä avoimille työmarkkinoille palkkatyöhön.
- Tämä edellyttää myös toimivia yhteistyörakenteita sote-keskusten, työllisyysviranomaisten ja Kansaneläkelaitoksen kesken. Lisäksi tarvitaan yksittäisten palveluiden selkeyttämistä.
- Sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on paras osaaminen asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen kartoittamisessa sekä tukena toimimisessa oikea-aikaisten palvelujen saavuttamisessa ja löytämisessä.
- Yhä edelleen on kuitenkin lisättävä tietoa työkyvyn tuen keinoista ja etuuksista, palvelujärjestelmästä sekä monialaisen yhteistyön tekemisestä työkyvyn tuen näkökulmasta.

Työkyvyn tuen tiimi

- Yksi konkreettinen toimintamalli, mikä Työkykyohjelmassa kehitettiin, on työkyvyn tuen tiimi
- Monenlaista tukea tarvitsevan asiakkaan kohdalla nykyinen palvelujärjestelmä usein näyttäytyy tehottomana. Eri palveluissa tehdyistä arvioinneista seuraa erillisiä palveluprosesseja, eikä asiakkaan palveluja sovitetta kokonaisuudeksi.
- Asiakkaat ovat voineet tahtomattaan itse joutua huolehtimaan siitä, että tieto välittyy ammattilaiselta toiselle. Pirstaleisen arviointikäytännön vuoksi tieto ja ymmärrys omasta tilanteesta ei parane riittävästi ja avun saaminen on hidasta.
- Työkyvyn tuen tiimejä on kehitetty ratkaisuksi näihin haasteisiin. Monialaisen työn näkökulmasta kokonaisuus usein ratkaisee, ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi olla se puuttuva pala, jota ilman asiakkaan tilanne kokonaisuudessaan ei etene.
- Työkyvyn tuen tiimi koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, joilla on työ- ja toimintakyvyn arvioinnin ja työkyvyn ja työllistymisen tuen osaamista.
- Tiimi suunnittelee ja kokoaa yhdessä asiakkaan kanssa palvelutarpeen mukaiset työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut asiakkaan työkyvyn tueksi.
- Toimiva keino monimutkaisten ja pitkän ajan kuluessa vaikeutuneiden asiakastilanteiden ratkaisemiseen

Sosiaalihuollon ammattihenkilön rooli ja tehtävät työkyvyn tuen tiimissä

Sosiaalihuollon ammattihenkilöt ovat sosiaalihuollon palveluiden ja palvelujärjestelmän asiantuntijoina osa työkyvyn tuen tiimiä ja työkyvyn tuen palvelukokonaisuutta.

Heidän tehtävänä on ohjata asiakas palvelutarpeen mukaan ko. palveluiden piiriin. Lisäksi palveluohjaus sekä asiakkaan ohjaus ja neuvonta ovat keskeisiä työtehtäviä sosiaalihuollon ammattilaisen tehtäväkentässä.

- Rooli voi olla konsultoiva, jolloin sosiaalihuollon ammattihenkilö toimii asiantuntijan roolissa ja on moniammatillisen verkoston käytettävissä osana asiakkaan prosessia.
- Sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävänä on sosiaalisen toimintakyvyn, sosiaalisen ympäristön sekä asiakkaan talouden selvittäminen. Lisäksi hänelle kuuluu sosiaalipalveluiden tarpeen tunnistaminen ja niihin ohjaaminen.
- Sosiaalihuollon ammattihenkilö voi toimia asiakasvastaavana asiakkaan palvelun tarve huomioiden, mutta ei lähtökohtaisesti toimi työkyvyn tuen palvelukokonaisuudessa sosiaalihuoltolain määrittelemänä omatyöntekijänä.
- Mikäli asiakkaalla on asiakkuus sosiaalihuollossa, sosiaalihuollon ammattihenkilö toimii hänen sosiaalihuoltolain mukaisena omatyöntekijänään (työkyvyn tuen palvelu on lisä/erityispalvelu).

Kuntouttava työtoiminta

- Kuntouttava työtoiminta
- Hyvinvointialueet ovat vastanneet kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä vuoden 2023 alusta lähtien.
- Kuntouttavan työtoiminnan käytännöissä paljon eroja eri puolilla Suomea.
- Nykyisin kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään myös etä- ja hybriditoteutuksena.
- Hallitusohjelman kirjaus kuntouttavasta työtoiminnasta
- Resurssihaasteet
- Alueiden sisäisten prosessien, toimintatapojen ja yhteistyömallien yhtenäistäminen ja jäsentäminen
- Monialaisten verkostojen kokoaminen

Laatukriteereihin perustuva tuetun työllistymisen työhönvalmennus

- Laatukriteereihin perustuva tuetun työllistymisen työhönvalmennus on tutkimusten mukaan vaikuttavaa, kun tarkastellaan kustannusvaikutuksia, asiakkaiden työllistymistä ja hyvinvointia.
- Toimintamallissa työnhakija työllistyy työhönvalmentajan tuella palkkatyöhön.
- Työhönvalmentaja tarjoaa tukea työnhakijalle työn etsimiseen, työn aloitukseen ja työssä pysymiseen sekä tukee myös työnantajaa rekrytoinnissa ja työllistämisessä.
- Laatukriteereihin perustuvaa työhönvalmennusta tulisi ottaa laajasti käyttöön sosiaalihuollossa.
- Työhönvalmentajien on suositeltavaa toimia osana työkyvyn tuen

Työttömien terveystarkastus

- Työttömien terveystarkastusten kehittämishanke
- [Kirjaamisopas: Työttömän terveystarkastus](#) (Yhteistyötilat, sähköinen julkaisu)
- [Työttömän terveystarkastuksen kirjaaminen](#) (Julkari, Tiedä ja toimi -kortti)
- [Työttömän terveystarkastuksen toteutustapoja Suomessa: haastattelututkimuksen tuloksia](#) (Julkari)

Työkykyohjelman suositukset

- Sosiaali- ja terveystieteissä tarjottavat laadukkaat työkyvyn ja työllistymisen palvelut tukevat työikäisten työllistymistä ja työssä pysymistä.
- Työikäisten työ- ja toimintakykyä voidaan vahvistaa ja ammattilaisten työtä tukea perustamalla sote-keskukseen monialainen ja -ammattillinen työkyvyn tuen tiimi ja ottamalla käyttöön laatukriteereihin perustuva tuetun työllistymisen työhönvalmennus.
- Linkki: [Työkyvyn ja työllistymisen tuki hyvinvointialueilla : suositukset toimintamallien käyttöönottoon \(julkari.fi\)](https://julkari.fi/tyokyvyn-ja-tyollistymisen-tuki-hyvinvointialueilla-suositukset-toimintamallien-kayttoonottoon)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRP) hankkeita, jotka tukevat työkykyä ja työllisyyttä

- [IPS kehittämishankkeen laajennus](#)
- [Työkykyohjelman laajentaminen](#)
 - [Työkyvyn tuki ja laatuperusteinen työhönvalmennus](#)
 - [Työttömien terveystarkastusten kehittämishanke](#)
 - [Osatyökykyisten palvelut, etuudet ja työhön osallistuminen - tutkimushanke](#)
- Työkykyohjelman alueelliset kehittämispäälliköt tarjoavat asiantuntijatukea ja edistävät hankkeiden verkostoitumista.